FAMILIA ÎN SOCIETATEA CIVILĂ

Valentina CEBOTARI,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)
Svetlana ROTARU,
doctorand (USEM)

SUMMARY

In this I am going to focus on topic"Role of family in civil society".

Family plays the top priority in growing, caring and educating children. During a long period of time it was proved that undoubtedly family is the nucleus of society. The state tries to protect families, but anyway every year more and more people go abroad in order to make money for their living. These people, of course, have only intention, but they do not realize that being far from the family there appears a big gap between parents and children.

The biological function of family can be influenced in a certain amount by society. The growth of population depends directly on economical structure of the society, on different social organizations and on the society policy on birth rate. Here we can underline thet some countries have a policy of stimulating the birth rate, while others try to slow the population growth.

In all times family has played a very important role in children's education. The purpose of the family education is to create a personality with a versatile and harmonious development. Parents are obliged to grow up their children, taking care of their health and physical development, of their education, studies and professional training according to children's abilities, in order to develop a personality useful for the society.

The state adopts laws and appoints certain state organizations to ensure, regulate and check the educational process in families.

Cuvântul „familie" în dreptul roman avea mai multe accepţiuni, respectiv fie totalitatea sclavilor aflaţi în proprietatea civilă, fie un grup de persoane aflate sub aceeaşi putere, fie totalitatea bunurilor şi a persoanelor aflate sub puterea lui *pater familias. Pater familias* exercită în cadrul familiei romane o putere care îşi avea obârşia în societatea gentilică primitivă anterioară societăţii romane, societate cu specific patriarhal caracterizată prin autoritatea şefului de familie asupra tuturor membrilor acesteia, extinzându-se şi asupra bunurilor.

Aşadar, pornind de la accepţiunea conceptului de „familie" dată de romani, în centrul careia se află şeful de familie ca persoană, *sui iuris,* concept ce moştenea vechile concepţii preromane patriarhale, putem afirma privitor la capacitatea juridică a lui *pater familias* că aceasta se fundamentează pe două trăsături caracteristice de bază, şi anume: prima – puterea nelimitată a lui *pater familias* exercitată în cadrul familiei romane asupra a tot ceea ce facea obiectul acesteia, respectiv, soţia, copiii, sclavii, bunurile şi cea de-a doua – rudenie în cadrul familiei romane era cea pe linie masculină[1].

Deşi instituţia familiei şi-a afirmat existenţa şi perenitatea din toate timpurile şi peste tot, evoluţia reglementării sale juridice nu s-a putut sustrage influenţelor datelor reale, istorice, raţionale, ideale care au transformat-o în decursul timpului atât în ceea ce priveşte funcţiile, cât şi structura sa.

Savanţii din secolul trecut se întrebau de unde vine familia, cei de astăzi se întreabă mai degrabă încotro se îndreaptă ea.

Conform art.48 Constituţia Republicii Moldova, familia este elementul natural şi fundamental al societăţii şi are dreptul la ocrotire din partea statului. Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită dintre bărbat şi femeie, pe egalitatea lor în drepturi şi pe dreptul în datoria părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi întreţinerea copiilor. Condiţiile de încheiere, de desfacere şi de nulitatea căsătoriei se stabilesc prin lege. Copiii sunt obligaţi să aibă grijă de părinţi şi să le acorde ajutor[2].

După 20 de ani de la proclamarea independenţei sale, Republica Moldova a ajuns la o răscruce importantă în evoluţia sa de mai departe ca stat suveran, independent şi democratic. De fapt, asistăm la apusul unei perioade istorice ce s-a desfăşurat sub semnul tranziţiei Moldovei către o societate democratică şi economie de piaţă, şi începutul unei noi etape în dezvoltarea politică, economică şi socială a ţării noastre. Situaţia creată impune mai multor moldoveni plecarea din ţară în căutarea unui loc de muncă. Ca rezultat, familiile din care unul dintre soţi este plecat peste hotare se destramă. Conform datelor statistice, divorţurile constituie cca 42% din totalul căsătoriilor, iar numărul copiilor afectaţi de migraţia peste hotare a părinţilor lor constituie cca 177 mii. Statul încearcă prin diferite metode să intervină în situaţia creată, dar succesele sunt slab vizibile. Un studiu efectuat de Ministerul Muncii, Protecţiei Sociale şi Familiei stabileşte că 10% dintre copiii rămaşi fără supravegherea părinţilor şi-au înrăutăţit reuşita şcolară şi că doar 30% din numărul copiilor cresc cu ambii părinţi. Majoritatea dintre cei plecaţi la muncă peste hotarele ţării sunt femei şi acelaşi studiu constată că lipsa mamelor îi afectează pe copii mai mult decât lipsa taţilor. Psihologii afirmă că la copiii abandonaţi de părinţi, în special de mame, se atestă mai des tulburări

nevrotice, stari depresive, tulburări de comportament etc.

Un pas important spre diminuarea efectului migraţiei reprezintă crearea reţelei naţionale de asistenţi sociali. Astfel, sistemul de protecţie s-a extins până la nivel de oraşe şi sate – acolo unde se află beneficiarii acestui sistem, inclusiv copiii părinţilor migranţi şi unde intervenţiile profesioniste pot fi cele mai eficiente. Studiul UNICEF va ajuta la îmbunătăţirea activităţii asistenţilor, îi va atenţiona asupra principalelor probleme ale copiilor.

Şeful Misiunii Internaţionale a Migraţiunii în Moldova, Martin Wyss, a opinat că statul trebuie să stabilească dialogul cu ţările în care muncitorii moldoveni pleacă cel mai des, ca să simplifice procedura de legalizare. „Deseori, cetăţenii moldoveni trebuie să locuiască ilegal într-o ţară 4-5 ani ca să obţină permis de şedere sau un alt act oficial care le confirmă statutul. Abia după aceasta ei vin acasă. Dar 4 ani fără părinţi nu pot trece fără urmă pentru copil, educaţia nu se face la telefon", a subliniat el. Toate aceste aspecte determină consecinţe psihologice grave. În cele mai multe cazuri, lipsa îngrijirii permanente a părinţilor are efecte nedorite asupra echilibrului emoţional al copilului şi dezvoltă o anxietate legală de separare de părinţi sau părinte care se resimte întreaga viaţă. Pentru ei, fiecare despărţire va fi traumă şi-şi vor concentra eforturile pentru evitarea cu orice preţ, despărţirea atunci când aceasta va fi necesară. Astfel se conturează numărul copiilor care vor genera un lanţ de tulburări afective. Toate aceste aspecte perturbă ciclurile normale de viaţă a unui individ şi chiar părinţii aflându-se într-un plin proces de pierdere. Problema este că familiile nu conştientizează aceste pierderi, motiv pentru care procesul nu acţionează pentru a preveni pe cât posibil complicarea situaţiilor generale. Legătura dintre părinte şi copil este lezată. Copilul se închide în el sau devine neliniştit, abandonează şcoala, uneori nimeni nu îl controlează. Ataşamentul reprezintă „o formă specială de relaţie socială", întrucât poate fi caracterizată ca o formă de reglare emoţională ce stă la baza dezvoltării ulterioare. Lipsa de afectivitate este, de cele mai multe ori, nejustificată şi prin imaginea afişată, însă banii nu pot compensa lipsa părinţilor în dezvoltarea copilului de zi cu zi[3].

Trecutul ne arată că astfel de fenomene au mai avut loc şi în perioada când părinţii au fost nevoiţi să lucreze pe şantiere, în alte oraşe, şi să lase copiii cu un părinte sau la bunici. Este cert că părinţii au avut dintotdeauna un rol foarte important în educaţia şi creşterea copiilor, dar după revoluţie aceştia au un rol şi mai mare, datorită modificărilor culturale şi preluărilor tipice ţărilor europene, preluări care au influenţat legislaţia în vigoare, din domeniul protecţiei copilului şi, implicit, gradul de implicare a statului în creşterea, îngrijirea şi educarea copiilor.

Articolele de specialitate, în cazuri tot mai numeroase, avertizează că acest fapt devine îngrijorător, copiii acordând mai puţină atenţie şcolii şi riscând grave tulburări de comportament. Totodată, specialiştii afirmă că, la copii de vârste mici, în special la cei din mediul rural, tulburările emoţionale se manifestă mai ales sub forma fricii nejustificate, timidităţi şi somnul agitat, cu coşmaruri. Ei au o stare de îngrijorare permanentă, trăiesc cu frica să nu li se întâmple ceva rău părinţilor, devin retraşi, plâng uşor şi îşi pierd interesul pentru joacă, iar în cazuri mai severe capătă ticuri. În special, atunci când mama este cea plecată la lucru în străinătate, efectul separării este mult mai dramatic, iar despărţirea de mame este considerată de unii copii drept un abandon.

Din cele spuse mai sus, reiese că familia este o formă de relaţii sociale dintre oamenii legaţi între ei prin căsătorie sau rudenie. Din familie fac parte soţii, părinţii şi copiii, precum şi alte persoane între care există relaţii de rudenie. Şi soţii singuri fără copii formează o familie. Definirea noţiunii de familie ridică dificultăţi, putând fi privită atât din punct de vedere sociologic, cât şi juridic.

În sens sociologic, familia, ca formă specifică de comunitate umană, desemnează grupul de persoane unite prin căsătorie, filiaţie sau rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viaţă, interese şi întrajutoare. În acest sens, se poate spune că familia este o relaţie socială prin comunitatea de viaţă dintre soţi, dintre părinţi şi copii, precum şi dintre alte rude. În cadrul relaţiilor de familie, apar aspecte morale, psihologice, fiziologice şi economice între cei care formează comunitatea de viaţă şi interese.

Relaţiile de familie au un caracter de complexitate pe care nu-l găsim la alte categorii sociale. Avându-se în vedere un anumit aspect al relaţiilor de familie, s-a spus că familia este o realitate biologică prin uniunea dintre bărbat şi femeie şi prin procreaţie. Luând naştere prin căsătorie, familia începe prin a fi formată din soţi. Familia tipică este aceea care este formată din părinţi şi copii. În mod obişnuit, familia dă naştere următoarelor raporturi:

– de căsătorie, care constituie baza familiei;

– dintre soţi, care constituie efectele căsătoriei;

– dintre părinţi şi copii, care sunt rezultatul raporturilor dintre soţi;

– dintre alte persoane care mai fac parte din familie.

Specialiştii în sociologie disting familia simplă sau nucleară, formată din părinţi şi copiii lor necăsătoriţi, şi familia extinsă sau largă, formată şi din alte persoane decât în primul caz. În sens restrâns, familia, ca nucleu elementar, cuprinde soţii şi descendenţii necăsătoriţi ai lor. Această familie, structurată pe mai multe generaţii, existentă în societăţile cu o economie nedezvoltată, rurală.

În sens juridic, familia desemnează grupul de persoane, între care există drepturi şi obligaţii, care izvorăsc din căsătorie, rudenie (inclusiv adopţia), precum şi din alte raporturi asimilate relaţiilor de familie. În acest caz, familia este o realitate juridică reglementată de lege.

Noţiunea juridică şi cea sociologică de familie, în mod obişnuit, coincid, se suprapun. Sunt însă situaţii în care această corespondenţă nu există. Astfel, de exemplu, în cazul desfacerii căsătoriei prin divorţ, relaţiile

de fapt, în sens sociologic, încetează între soţi, deoarece nu mai există între ei o comunitate de viaţă şi interese. Dar unele drepturi şi obligaţii, deci relaţii de familie în sens juridic, continuă să existe (de exemplu, cele privind întreţinerea, dreptul la nume, privind bunurile comune dacă acestea nu au fost împărţite la desfacerea căsătoriei). Tot astfel, când copilul este încredinţat unei instituţii de ocrotire, încetează relaţiile de fapt dintre acesta şi părinţii lui, nu însă şi relaţiile juridice care se exprimă prin obligaţia de a plăti contribuţia la întreţinerea copilului. De asemenea, există unele raporturi de ordin personal, nepatrimonial. În unele cazuri, raporturile juridice de familie există în afara familiei considerată din punct de vedere sociologic. Astfel dacă fraţii se căsătoresc şi fiecare îşi formează propria familie, ei continuă să fie legaţi prin raporturi de familie juridice (de exemplu, obligaţia de întreţinere), deşi ei aparţin unor familii, în sens sociologic, diferite. Pe de altă parte, raporturile care se stabilesc între concubini, care au o comunitate de viaţă şi interese, nu se exprimă şi în raporturi de familie juridice, deoarece concubinajul este în afara legii, statul sprijinind şi ocrotind numai căsătoria şi familia. În cazul familiei din afara căsătoriei, tatăl şi copilul pot să nu locuiască împreună, să nu aparţină familiei în sens sociologic, dar sunt legaţi prin raporturi de familie juridice.

În dreptul comparat, s-au diversificat modelele familiale. Pe lângă familia clasică formată din tată, mamă şi copil, întemeiată pe căsătorie, au apărut şi familia monoparentală – compusă din mamă necăsătorită şi copiii sai, precum şi căsătoria sociologică, adică uniunea familială, alcătuită din tată, mamă şi copiii lor, care nu are la bază căsătoria. Rezultă că trebuie distinse raporturile reale de familie şi raporturile de familie juridice. Existenţa acestora din urmă nu înseamnă dovadă, întotdeauna a primelor[4].

Relaţiile de familie prezintă aspecte personale, nepatrimoniale şi aspecte patrimoniale. Astfel art.3 Codul familiei stabileşte condiţiile şi modalitatea de încheiere, încetare şi declarare a nulităţii căsătoriei, reglementează relaţiile personale nepatrimoniale şi patrimoniale născute din căsătorie, rudenie şi adopţie, condiţiile, modalitatea, formele şi efectele protecţiei juridice a copiilor orfani şi a celor rămaşi fără ocrotirea părintească sau aflaţi în alte situaţii vulnerabile, precum şi alte relaţii sociale similare celor familiale. Urmează să considerăm că relaţiile de familie desemnează raporturile juridice care izvorăsc din căsătorie, rudenie, adopţie, precum şi cele asimilate relaţiilor de familie. Este vorba de raporturile juridice de familie. Familia, în existenţa sa, îndeplineşte şi unele funcţii:

a) ***Reproducerea populaţiei,*** perpetuarea speciei umane. Avându-se în vedere, mai ales, funcţia biologică a familiei, s-a spus că familia este o realitate biologică, prin unirea dintre bărbat şi femeie şi prin procreare. Această funcţie asigură reproducerea populaţiei, deoarece fără perpetuarea speciei umane, societatea este de neconceput. Atracţia către sexul opus este inerentă naturii umane, după cum tot astfel este şi nevoia de a avea şi a creşte copii. Dar condiţiile naturale de dezvoltare a familiei trebuie să fie privite în strânsă legătură cu relaţiile sociale, atât din cadrul familiei, cât şi din societate. Copiii constituie, în cadrul familiei, un puternic factor de coeziune, de echilibru moral şi juridic, de potenţare a sentimentelor de bucurie şi de încredere în viitor. În acelaşi timp, copiii reprezintă viitorul unei naţiuni, al patriei.

b) ***Funcţia biologică a familiei*** poate fi influenţată, într-o anumită măsură, de către societate. Creşterea populaţiei depinde, în mod nemijlocit, de structura economică a societăţii, de structura diferitelor organisme sociale şi de politică a societăţii privind natalitatea. În această privinţă, unele ţări promovează o politică de stimulare a natalităţii, iar altele de frânare a sporului populaţiei. Sprijinirea şi stimularea creşterii natalităţii se realizează, în bună măsură, prin mijloace juridice.

c) ***Funcţia economică a familiei*** îşi găseşte expresia în ducerea în comun a gospodăriei casnice şi comunitatea de bunuri a soţilor, precum şi în ajutorul acordat membrilor ei aflaţi la nevoie din cauza incapacităţii de a munci. Funcţia economică a familiei se exprimă şi în caracterul de unitate de producţie pe care îl are aceasta, de exemplu, familia din mediul rural, familia meşteşugarilor, a întreprinzătorilor economici.

d) ***Funcţia educativă***. Familia a avut în toate timpurile un rol important în educaţia copiilor. Desigur, funcţia educativă a familiei a suferit schimbări determinate de evoluţia societăţii. Educaţia în familie are ca scop formarea unui om cu o dezvoltare multilaturală şi armonioasă. Părinţii sunt datori să crească copilul, îngrijind de dezvoltarea şi sănătatea lui fizică, de educarea, învăţătura şi pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu însuşirile lui, spre a-l face folositor societăţii.

Confom art.60 al Codului familiei RM, părinţii au dreptul şi sunt obligaţi să-şi educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul că locuiesc împreună sau separat. Părinţii poartă răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală şi spirituală a copiilor şi au prioritate la educaţia lor faţă de oricare alte persoane. Părinţii sunt obligaţi să asigure frecventarea de către copii a şcolii până la sfârşitul anului de învăţământ în care acesta atinge vârsta de 16 ani. Instituţia de învăţământ şi forma de instruire sunt alese de către părinţi, cu luare în considerare a opiniei copilului. Litigiile dintre părinţi pentru educaţia şi instruirea copiilor se soluţionează de către autoritatea tutelară, iar decizia acesteia poate fi atacată pe cale judecătorească.

Familia, ,,cea mai veche cutumă a umanităţii”[5], este în epoca începutului de secol XXI, o instituţie deosebit de complexă, care devine cadrul firesc al împlinirii oricărui membru al ei, prin efectele unei aplicări tot mai extinse a noilor valori ale egalităţii, libertăţii şi afirmării propriei voinţe, valori, reflectarea oricărei noţiuni care ar sugera încorsetarea în tipare legislative sau obligaţionale prea strâmte. Or, aplicarea unor reguli, uneori constrângătoare pe tărâmul relaţiilor patrimoniale dintre soţi devine o problemă de stringentă actualitate.

Deci, aspectele organizării şi funcţionării vieţii materiale, economice a familiei capătă o mare importanţă în astfel de condiţii.

Concretizarea juridică a organizării vieţii economice a oricărei familii o constituie regimul matrimonial, instituţie întâlnită sub felurite forme, în toate sistemele de drept, chiar dacă, uneori, aceste reguli nu sunt grupate legislativ sub această denumire. Regimul matrimonial a primit, în doctrina românească şi străină numeroase definiţii. Astfel în doctrina străină, regimul matrimonial a fost definit de Gherard Cornu[6] ca ,,un ansamblu de reguli având drept scop guvernarea raporturilor pecuniare dintre soţi", de Andre Colomer[7] ,,un ansamblu coerent de reguli mai mult sau mai puţin complexe, a căror finalitate este de a conferi, în domeniul patrimonial, un statut special soţilor în cadrul raporturilor dintre ei ca şi în relaţiile lor cu terţii, iar de M.Stettler şi F.Waelti [8] că ,,raporturile dintre soţi, ce decurg în faptul căsătoriei lor, cu privire la patrimoniul acestora".

În doctrina românească, a fost definită de C.Hamangiu, I.Rosetti-Bălănescu şi Al.Baicoianu[9] ca fiind ,,un ansamblu de reguli care ocârmuiesc chestiunile de ordin pecuniar ce se nasc din unirea soţilor prin căsătorie". Aceeaşi instituţie este definită de Mihai Eliescu[10] ca ,,statul care reglementează interesele patrimoniale ale soţilor în timpul căsătoriei", de Ioan Albu[11] ,,ansamblul regulilor care cârmuiesc raporturile dintre soţi privitoare la bunurile lor, precum şi raporturile în care ei intră cu terţii în calitatea lor de soţi", iar de Paul Vasilescu[12], ca fiind ,,un ansamblu de norme juridice care guvernează raporturile dintre soţi cu privire la drepturile şi obligaţiile pecuniare ale vieţii conjugale, precum şi relaţiile care privesc gestionarea acestora".

Considerăm că regimul matrimonial poate fi definit ca fiind ansamblul regulilor care guvernează raporturile patrimoniale ale soţilor între ei, precum şi între aceştia şi terţe persoane.

Regulile care definesc funcţionarea unui regim matrimonial pot fi stabilite prin lege ori prin voinţa soţilor, pe cale contractuală. Libertatea soţilor de a decide prin clauze contractuale cu privire la natura juridică a bunurilor lor şi la modul de gestionare a acestor bunuri este mai largă sau mai restrânsă, în funcţie de concepţia care fundamentează această instituţie în fiecare sistem de drept.

Astfel, spre deosebire de majoritatea sistemelor de drept din Europa, în prezent, sistemul românesc este deosebit de restrictiv, nepermiţând exprimarea voinţei soţilor cu privire la amenajarea raporturilor lor patrimoniale pe cale convenţională, aceştia fiind nevoiţi să-şi conformese tot ce ţine de latura patrimonială a căsătoriei, tiparele constrângătoare şi inflexibile ale unui regim matrimonial reglementat prin lege. Aşa se explică şi confuzia dintre normele care, de regulă, aparţin aşa-numitului ,,regim primar" cu celelalte dispoziţii privind raporturile patrimoniale, care ar constitui regimul matrimonial propriu-zis, în amalgamul efectelor patrimoniale ale căsătoriei.

Vom vorbi în continuare despre regimurile matrimoniale în sensul restrâns al noţiunii, care constituie, de fapt, în sensul său clasic, respectiv cel care cuprinde relaţiile patrimoniale existente între soţi şi în raporturile acestora cu terţii.

Alături de regimurile matrimoniale, cu privire la efectele patrimoniale ale căsătoriei, se aplică şi regimul primar, reprezintând un minim de reguli de organizare a vieţii materiale a soţilor. Este vorba de o serie de reguli speciale, care se aplică pentru anumite bunuri determinate, în cazul tuturor căsătoriilor, indiferent de regimul matrimonial care le guvernează, în scopul facilitării desfăşurării vieţii de familie, al egalizării condiţiilor materiale de viaţă a soţilor în timpul căsătoriei, precum şi prin împărţirea echitabilă a acestor bunuri în cazul despărţirii, chiar al oferirii pentru viitor a unor condiţii apropiate de trai pentru soţul defavorizat prin aplicarea unui regim matrimonial de tip separatist. Împreună, regimul matrimonial şi regimul primar formează carta patrimonială a căsătoriei.

Considerăm că îmbinarea armonioasă a regulilor specifice regimului matrimonial ales de fiecare familie, cu normele de bază pe care le cuprinde regimul primar din fiecare sistem de drept, constituie, de fapt, piatra de încercare pentru crearea unei funcţionalităţi optime a oricărui cuplu, oferind posibilitatea îmbinării spiritului individualist cu cel feminist, în realizarea scopurilor comune ale căsniciei.

Modul cum fiecare cuplu reuşeşte să armonizeze individualităţile celor doi soţi pe planul relaţiilor patrimoniale exercită, de foarte multe ori, o influenţă decisivă şi pe planul relaţiilor lor personale.

S-a considerat[13], de asemenea, că, în general, raporturile pecuniare dintre membrii unei familii reflectă raporturile personale dintre aceştia. Prin urmare, în acest domeniu, factorii sociali capătă o importanţă considerabilă; nu este vorba aici doar de o tehnică (aceea a regimurilor matrimoniale), ci este vorba despre o tehnică în slujba unei concepţii cu privire la familie, tehnica aflată într-o permanentă evoluţie. Aşadar, orice regim matrimonial este constituit dintr-un ansamblu de reguli care guvernează bunurile soţilor.

Intervenţia factorului social în reglementarea regimurilor matrimoniale dintr-un anumit sistem de drept se manifestă tocmai prin modelarea, cel puţin în cadrul regimului matrimonial legal, a acestor premise, în funcţie de concepţia existentă cu privire la familie, de sensul în care se doreşte o evoluţie, precum şi de dimensiunea evoluţiei dorite.

Diversitatea situaţiilor patrimoniale ale celor care decid încheierea unei căsătorii conduce la diversitatea modalităţilor în care soţii îşi vor organiza raporturile dintre ei sub aspect patrimonial. Principiul libertăţii contractuale oferă viitorilor soţi posibilitatea de a-şi alege ei înşişi, pe cale convenţională, regimul matrimonial care le va fi aplicabil.

Din toate elementele concrete care caracterizează situaţia materială a viitorilor soţi, precum şi din complexul social şi familial în care se va încheia respectiva căsătorie. Având în vedere faptul că orice căsătorie implică viaţa comună sub toate aspectele, inclusiv cel material, şi nu se poate nega faptul că viaţa comună presupune cheltuieli comune, desfăşurarea normală a vieţii de cuplu presupune existenţa unor reguli de bază.

Astfel, situaţii în care diferenţa foarte mare dintre

patrimoniile celor doi viitori soţi ar face foarte dificilă încheierea căsătoriei din cauza opoziţiei familiei unuia dintre ei, sau faptul că profesia unuia dintre soţi ar putea comporta mari riscuri financiare care l-ar expune şi pe celălalt posibilităţii pierderii unor bunuri în cazul unei eventuale executări silite sunt doar două exemple de situaţii în care un regim matrimonial de tip separatist ar fi mai mult decât indicat.

Cu totul alta este situaţia în care ambii viitori soţi intră în căsătorie fără niciun fel de bunuri importante şi vor achiziţiona împreună tot ce le este necesar, chiar dacă unul duntre ei va avea venituri mai mari, dar celălalt îl va ajuta sub diferite forme să le obţină indubitabil. În acest caz, un regim de tip comunitar ar putea să creeze echilibrul convieţuirii cuplului.

În viaţa oricărei familii, regimul matrimonial, această unitate în diversitate, va constitui un instrument valoros, cu ajutorul căruia echilibrul patrimonial necesar desfăşurării unor relaţii armonioase ar putea fi stabilit.

În majoritatea sistemelor de drept, există posibilitatea alegerii între mai multe regimuri matrimoniale. De, regulă, legea prevede un regim matrimonial legal, care se aplică ori de câte ori viitorii soţi nu au un alt regim pe cale convenţională, precum şi unul sau mai multe regimuri matrimoniale dintre care aceştia pot să îşi stabilească prin convenţie matrimonială unul care să guverneze raporturile matrimoniale în cadrul căsătoriei lor.

Aşadar, ca o încununare a principiului autonomiei de voinţă, în unele sisteme de drept există şi posibilitatea de a crea un nou regim matrimonial prin combinarea dizpoziţiilor aplicabile în cadrul mai multor regimuri, cu respectarea dizpoziţiilor imperative ale legii în materie, pentru ca raporturile patrimoniale să fie reglementate într-un mod cât mai flexibil şi adaptat nevoilor concrete ale fiecărui cuplu.

În cazul dreptului francez, de exemplu, în care legea permite viitorilor soţi sau soţilor să îşi construiască singuri un regim matrimonial, pe care să-l adopte prin contractul de căsătorie, cu obligaţia de a respecta dizpoziţiile imperative ale legii[20]. Pe lângă aceste posibilităţi, în unele sisteme de drept, cum ar fi de exemplu, sistemul elveţian, în cazul unor situaţii de criză a căsniciei generate de anumite împrejurări deosebite prin hotărâre judecătorească poate fi impus un aşa-numit regim matrimonial extraordinar, care este acela al separaţiei de bunuri.

În sistemele de drept în care există reglementări care prevăd o pluritate de regimuri matrimoniale, alegerea regimului matrimonial aplicabil fiecărei căsătorii aparţine soţilor, care fac acest lucru în funcţie de situaţia lor concretă şi de personalitatea fiecăruia dintre ei. Concepţia fiecărui cuplu privind căsătoria şi familia poate avea aici o influenţă hotărâtoare. Astfel, putem întâlni mai multe situaţii:

– unele cupluri consideră viaţa în comun pe care o presupune căsătoria că trebuie să fie însoţită de o comunitate de bunuri, întrucât soţii sunt uniţi la bine şi la rău, ei trebuie să îşi administreze împreună cât mai bine gospodăria; este situaţia în care alegerea se va îndrepta spre un regim de comunitate;

– alţi viitori soţi, mai dezinteresaţi, vor considera că problema bunurilor este mai puţin importantă într-o epocă în care o căsătorie din trei se termină prin divorţ, important fiind să fie fericiţi, iar fericirea nu le-o poate conferi contractul de căsătorie; şi plus problemele pe care le ridică mersul la notar, banii cheltuiţi, întocmirea contractului, ar fi depăşite, puţin balzaciene. Sunt cupluri cărora li se va aplica regimul legal;

– în fine, a treia categorie de viitori soţi sunt aceia care doresc să îşi asigure, în cadrul familiei, independenţa şi libertatea patrimonială, astfel încât activităţile lor financiare să nu se interfereze cu ale celuilalt; sunt cei care vor adopta regimuri matrimoniale de tip separatist[14].

Pornind de la cele menţionate, concluzionăm că familia este nucleul societăţii civile, care trebuie ocrotit. Cu cât mai mult statul o va susţine moral, financiar şi psihologic, cu atât mai trainic va fi acest nucleu, aceasta unică celulă care este izvorul vieţii, dezvoltării omenirii, a culturii şi civilizaţiei.

Familia a fost şi rămâne cea mai conştientă şi funcţională formă de comunitate umană, care, prin funcţiile sale extrem de importante, contribuie la întărirea spiritului de solidaritate socială a membrilor oricărei societăţi, oferă continuitatea modelelor culturale, permite membrilor ei să-şi construiască viaţa într-un spaţiu privat, caracterizat prin relaţii de afectivitate, protecţie şi siguranţă personală.

Rolul familiei în societatea contemporană nu este pe deplin scos în evidenţă, ceea ce ridică probleme la etapa actuală, acestea putând fi soluţionate doar prin eforturile noastre comune, de către toţi cei care, într-un fel sau altul, pot contribui la întărirea familiei.

Note:

[1] Cocoş Ştefan, *Drept roman*, All Beck, Bucureşti, 2000, p.77.

[2] *Constituţia Republicii Moldova* adoptată la 29.07.1994, în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994.

[3] http://www.psihotestari.aaz.ro
Familia între pierdere şi beneficiul societăţii civile 06.04.2011

[4] Filipescu I., Filipescu A., *Tratat de dreptul familiei*, All Beck, Bucureşti, 2001, p.1-5.

[5] Craciunescu Cristiana-Mihaela, *Dreptul de dispoziţie al soţilor asupra bunurilor ce le aparţin,* Universul juridic, Bucuresti, 2010, p.7-10.

[6] Cornu G., *Les régimes matrimaniaux geme*, Ed. PIF., Paris, 1997, p.24.

[7] Colomer A., *Régimes matrimoniaux,* Litec, Paris, 1990, p.2.

[8] Stettker, Waelti F., *Droit civil*, IV Ed., Fribrourg, Elvetiea, 1997, p.1.

[9] Hamangiu C., Rosetti-Balanescu şi Baicoionu Al., *Drept civil român*, vol.III, Ed. All, Bucureşti, 1998, p.1.

[10] Eliescu M., *Curs de drept civil. Regimurile matrimoniale,* Anul IV licenţa, 1948, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de drept, p. 3.

[11] Albu I., *Dreptul familiei,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p.118.

[12] Vasilescu P., *Regimuri matrimoniale:* Partea generală, Ed. Rosetti, Bucuresti, 2003, p.18.

[13] Pineau J., Burman Danielle, *Effets du mariage et regimes matrimoniaux,* Ed. Themis, Montreal, 1984, p.3.

[14] Craciunescu Cristina-Mihaela, *op.cit.,* 2010, p.23.